

A IV. Magyar Képzőművészeti Kiállítás szobrai

A nagy kiállítás második fele szobrászaink tevékenységéről ad számot. Az anyag azonban és a műfajok sokféleségében, éppoly gazdag, mint festőművészeink termésé. Jegyeit azonban nemigen látunk fejlődést a formailag gazdagításában, finomabb árnyalatokat a részletek megmunkálásában, de kevés kezdeményezésre bukkanunk a nagyszabású, monumentális feladatok megoldásánál.

Pedig az állami megrendelések sok lehetőséget adnak szobrászművészetünknek. Bár igaz, hogy a Népstadion szobrainak megítélésében a döntő szót csak a helyszínen való elhelyezés után mondhatjuk ki. A nagy szoborcarnok falaihoz simulva, kellő távlat hiányában — bizony kongó kolosszusoknak látja a néző és sokszor figyelmünket inkább lekötli az ábrázolt nagy alak túlságos gondtal mintázott ropogó bakancsa, mint maga az a gondolat, melynek kifejezésére az alak hivatott volna.

A monumentális szobrok

Három ilyen szobrot látunk a kiállításon: a Teniszező Kocsis András, a Futballista Ungary Lajos, a Súlydobó Grandner Jenő munkája. Ezekhez csatlakozik a Futók nagyraemelt alumíniumcsoportja, mely valószínűleg idén készült, nagylengetű mozgásban megfagyott kompozíció. Nem tolmácsolja az élet eleven mozgásának érzetét. Nem is tolmácsolhatja, mert mintha egy filmzsaluon megörökített mozgásfolyamat egyetlen pillanatot rögzítő kokárdát mintázó volna megörökös méretekben. Baj van a statikájukkal, mert hiányzik belőlük az emberi szemnek az a beidegzés, mely az eleven mozgás fogalmához tapad. Annyal meglepőbb ez a tévedés, mert a Futók két alkotója: Erdőy Dezső és László Péter a kiállításon szereplő más műveiken nagy tehetségről és szobrászi hivatottságról adnak számot. László Péter Kérészlányt ábrázoló alakja kiugraszerűen súlyozott, statikus formájával, kedvesen mintázott, életvidám arckifejezésével példája a jól átélt, kiértékelésnek.

A monumentális szobrok közül külön is méltatást érdemel Erdőy Dezsőnek a Művészlány számára készült Csokonai-szobra. Végre a magyar Pantheon — a sok üres, akadémikus mellszobor mellé kapott egy élettől duzzadó, kedves igazi poéta-szobrot. Mesteri a merész elforduló tartás, a karok szerencsés helyen történt átvágása. Mellszobor, mégis láttatja az egész alakot, a nemzedéken túlnőtt nagy lírikus testi és lelki karakterét. Másik hasonló értékkel gazdagodik a Művészlány Schaad Erzsébet Déryné-jével. A nagyképes művész új fogalmazású Déryné-t állít elénk. Nem édeskés biedersteiner paszirtát, hanem tudatos embert, aki az akkor magyar színművész apostoli hivatását vállalja és teljesíti. S mégis a komoly, kissé hervadt arcban, mennyi báj, gyöngédség, mosolyog.

A Népstadiontól a földalatti végállomásáig vezető ifjúkorunk utjára tervezett háromalakos szoborcsoportok tervével is találkozunk a kiállításon. Kérényi Jenő Unnept felvonulók című kompozíciója szintetikus látású, méltó kifejezése a diadalmas jövő felé menetelő ifjúságunknak. Meggyőző, megragadó, költői látomás öltött benne testet. Érezni, hogy a művész nagy méretekben gondolkodott, mégis, ha a gyönyörű ritmusban összefűzött kompozíciót eredetiben képzeljük magunk elé, aggályoknak látszik az egyes részletek önkényes, statikailag és esztétikailag nem indokolható eltűzése. Az utóbbi években Kérényinek sokat sikerült leküzdenie modorosságából, anélkül, hogy kifejezőereje, szobrászalkalmazásának megjelenése csökkent volna. Nincs szüksége tehát fo-

lőleges felületi torzításokra, amikre az agyag természetéből sok csábító lehetőséget nyújt. Tar László Gránátvevők csoportjával helyesen találta meg a cselekmény hangulatát, alakjai szépen és meggyőzően mozognak. Miksa Sándor Labdarúgó szobrában kifogásolhatjuk, hogy a közös célra törekvő dinamikus mozgás szárnyalásáról a néző szemét elvonja és magára kényszeríti a futballcipők és lábszárvédők túlcizellált megoldása. Reméljük a végső kivitelben a részletek jelentőségükhöz mérten háttérbe szorulnak, szobrászilag életteljesebb megoldást nyernek a hogy az arcaik változatosabbak lesznek a háttérrel szembeállításuk is feloldódik. Váradi Sándor Szuronyfutó ábrázoló csoportjában a három alakot egységes nézőpontból szerencsésen fűzte össze. A kiállításnak legfeljebb alkotó Szabó Iván Sportlovassá-ját, mely a Stadion-állomást fogja díszíteni. A ló harmonikus, értelmes körvonaljaival s nagyvonalú megmunkálásával a legjobb klasszikus hagyományokat idézi. A lovasné pompás mozdulattal fogja térdével a lovat, és a lovas szobrászi egységben forr össze. A lovasné ántudatos sportlány benyomását kelti, s talán éppen ezért kissé idegen s nem mai atmoszférát áraszt az egyébként igen sikerült, lendületes, megkapó kompozíció.

A Népstadion-állomás művészi kiképzésében Szandai Sándor és Váradi Sándor doborművei eszméileg és esztétikailag harmonikus megoldást képviselnek. Kedves gondolat a Váradié, hogy sportorvosát, Medgyessy Ferencről mintázta. Szandai Sport és tudomány című reliefjében az áttekinthetőség, a friss levegős szerkezet figyelemreméltó. Sugárzó szépségű két alakjával teljesen be tudja tölteni a nagy felületet s az alakok reliefszerű beállításába, ritmusába belesűrítette a lényegét: fiataloságunk tudomány- és sport-szeretétét.

A dolgozó ember

Az újjáformálódó társadalom dolgozó típusának megalakítása szobrászatunk elsőrendű feladata. Ezen a téren kimagasló eredményt ért el Somogyi József, akinek művészi kibontakozása képzőművészeti életünk legnagyobb értéke közé tartozik. Évek óta érlelt Martindász-a valóságos hősköltevény a mai munkásról. Ez a szobor megérdemelné, hogy Budapest valamely legszebb, legforgalmasabb helyén álljon. Dózsa-feje is új, merész felvágás. Döbbenetes látomás, minden eddigi Dózsa-ábrázolás küzdött a legkifejezőbb, legszenvedélyesebb. Még óta erőt nem is büszki; fej csupán. Kemény vonásaival, csapzott hajával, elszánt tekintetével éreztetni tudja az egész test arányait, lendülőt mozgását és páratlan megjelenítő erővel 1914 forró pátosú népi drámájának tüzezzéssé. Ugyanígy mély és sokatmondó típusábrázolás a Koreai fiú című feje s elragadóan játékos szemmel megfigyelt, egy egész vitrint betöltő pompás állatfigurát.

Korunk munkásábrázolásában örömdetes eredményt ért el Farkas Aladár. Fejlődését különösen akkor méltányolhatjuk, ha régebbi műveit idézzük emlékeztetőnkbe. Az ember test konstrukciójának, arányainak, anatómiájának visszaadásában nagyobb biztonsággal mozog. A ruházat szobrászi átfogalmazásában felületi nyugodtabbak, puritánabbak lehetnének, átvágásai még alaposabb megfontolásra szorulnak. Farkas a valósághoz vezető ígéretek útján Koreai menekültek című drámai sodrású csoportjában alkotta a legélményszerűbbet.

Új emléksobrok

A nagyméretű egészalakos emléksobrok között komoly, alismerésre méltó Olcsai Kiss

Zoltán erőteljes Maru-alakja. Somogyi Árpád Mórtyék Zeigmond szobrában a feltartás, a tekintet megközelíti a nagy író egyéniségét, idézi szellemében és testi megjelenésében. Hibája az, hogy statikailag nem eléggé biztos, a főkánt az, hogy fénykép-transzpozíciónak hat. Matei Aurél Ady-ját színes szobor mozdulatával nem érvényesíti igazi Adynak. Több továbbfejleszhető elemet látunk Wagner Nándor József Attila-jában. A szobor sokat megcsendít abból a forradalmi indulattól, ami József Attila költészetét annyira átfűtötte. A tavalyi sikerült Csokonai-szobor méltó párja Bró Iván ideál alkotása Balassa Bálint ülőszobra. Ez is jól érzékelte a kort, amelyben a költő élt.

A portrészobrászok

Míg az emléksobrok alakjának, fejének, arcának megmunkálása inkább költői feladat, amikor az alkotóművész képzeletében újjáteremt a mult idők nagyságait, a portré-

szobrászat többnyire élő kőr-társak eleven modellje után készült jellemrajz. Egyrészt tehát könnyebbnek tűnő feladatot, de alapos tanulmányokat követelő műfaj. Ezekből is kapunk néhány igen kiváló alkotást. Elsőnek talán említsük a fiatal Vilh Tamás Ferenczy Béni portréját, melyben a tehetséges művész megmutatja jellemző erejét, mintázóképességét, nagy képességét. Él, mozog ez az arc, csaknem megszólal. Kiháshatja a felület gazdag lehetőségeit, aprólekossága azonban a naturalizmus veszélyét hordja magában. Képzeltgazdagon, sok finom árnyalattal, s mégis a lényegre adódott megfogta Ferenczy Béni (aki finom, költői kispasztikával is szerepel a kiállításon) Ferencsik Jánosnak, a kiváló karismaternek karakterisztikus arcát. Kisfaludy-Sztróbi Zsigmond kitűnő jellemzőképességgel, a felület gazdag részletgazdagsággal s mégis összefogottan állítja elénk Kunffy Lajos energikus, firkés tekintetű fejét. A kiváló szobrász s remekbeszterített jellemábrázolása méltán sorakozik féltekben legjobb képmásai, például Bernard Shaw portréja mellé. A nagystílus formákat főnyesen szobrászati szilárdasággal tartja össze s a felület megmunkálásában sok meleg érzelmű fejez ki. Jellemeket mélyen és sokrétűen tolmácsolnak Vili Tibor, Jácis Ernő, Nyírő Gyula, Marton László, Donner Gertrud művel. Palotai Gyula Szécsel Sándor Kossuth-díjas kovácsról készült képmása a remek, robusztus modell arányában megváltoztatja, a megjelenítésben vérszegényen idealizálja. Igen érdekes Gyenes Tamás Pór Bertalan-ról készített portréja patetikus, kissé barokkos vehemenciájával, a sok rekvizitummal. Azonban az ábrázolt egész karakterének visszaadásával adós marad.

Kiss István Béke című, anyát gyermekével ábrázoló nagyméretű szobrában nagyszerű kiállítás, tartása, belsőleg is indokolt mozdulata minden iskolássága ellenére is meggyőző konstrukció. Ez volt a diplomamunkája. A fiatal művész nagyobb koncepcióra való képessége érdekes Dózsa emlékművének modelljében is megnyilatkozik. A Dózsa alakja mögött elhelyezett csoport mozgásában óriási tömeget tud éreztetni. Szobrászaink minden műfajban megpróbálták tehetségüket megmutatni; érzékeltebben, odaadóbban, komolyabban megmunkált szobrokat alkottak, a tavalyinál és emellett korunk jellemének ábrázolását eszméileg sikeresebben közelítették meg.

A kiállításon szereplő kispasztikáról és grafikáról legközelebb számolunk be.

Duka Mária